

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor:	Correspondențele se adresează redacției „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile a
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficioase, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	ADMINISTRAȚIA
” ” ” pe 1/2 an 5 ”	de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor.	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
” România și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	
” ” ” ” pe 1/2 an 7 ”		

PARTEA OFICIALĂ

Regulament

pentru procedura judecătorească în cauze matrimoniale.

(Continuare)

§. 12. Dacă părțile cununate în provincia aceasta metropolitană se vor divorția afară din metropolie: divorțul în metropolie numai atunci va avea valoare, dacă procesul lor din nou se va pertracta, respective se va esamina și decide la forurile competente din provincia metropolitană.

§. 13. Controversele de competență între forurile de I-ma instanță ale unei eparhii, le decide finalmintre Consistoriul eparhial; iar cele dintre forurile diferitelor eparhii, Consistoriul metropolitan.

§. 14. La căsătorii micide forurile noastre bisericesti sunt competente pentru părțile aparținătoare bisericei noastre.

§. 15. Forurile au a-și esamina competența din oficiu, seau în urmarea excepțiunei părților.

§. 16. Competința forului nu se poate altera prin învoirea părților.

§. 17. Actele petrecute la un for părut de competent, care însă mai apoi s'a constatat de incompetent, pot să aibă valoare — afară de decisiunea finală — și la forul competent; acest din urmă însă poate ordina întregirile necesarie.

V. Presentarea și reprezentarea inaintea forului.

§. 18. Părțile litigante au a se presenta în persoană, când cere judecătoria bisericească, — iară cu cele minorene se pot presenta și părinții seau tutorii lor, asemenea și în casul absentării părților; pentru cei de sub curatelă să citează curatorul pus din partea autorităților competente.

VI. Acusătoriul (actor), incusatul (inot).

§. 19. Actor și inot poate fi numai bărbatul seau femeecia, cari sunt cununați bisericește.

§. 20. Inctul poate deveni actor în același proces, dacă el în primul său răspuns asupra acțiunei, contra-acusează pe actor și asemenea cere despărțire, însă din alte motive.

§. 21. Prin contra-acusare nu se alterează competența forului.

VII. Citațiunile și admanuările.

§. 22. Admanuarea citațiunilor și decisiunilor judecătorești la părțile interesate, să efectuesce prin parohii locali, cari sunt datori fără amânare și sub responsabilitate a admanua scrisorile venite, a lua despre primire subscrierea adresatului în foaia de admanuare, și a așterne aceasta numai decât la scaunul protopresbiteral; iară în cas de refusare ori de absentare a părții, a raporta despre aceasta, respective despre ubicațiunea absentului.

§. 23. Admanuările se fac la mâna litiganților și — fiind acestia minoreni — într'una și la părinți seau tutori.

§. 24. Neînfațișarea părților nu împedecă procedura ulterioară.

VIII. Procederea forului.

§. 25. În procesele divorțiale forul procede după normele procedurii sumarie.

§. 26. Desființarea căsătoriei se cere prin o suplică presentată în scris la scaunul protopresbiteral, seau luată la protocol prin protopresbiterul competent.

La suplică se alătură în original seau în copie autenticată estrasul de cununie, și sentința definitivă a forului civil, prin care s'a desființat, respective anulat căsătoria civilă.

În suplică se arată, ubicațiunea ambelor părți, eventual se arată, că ubicațiunea părții incusate e necunos-

cută, deasemenea și motivul canonic pentru desființarea seau anularea căsătoriei.

§. 27. După ce s'a aflat acusa întemeiată, protopresbiterul defige termenul de pertractare, citează părțile, eventual și pe părinții seau tutorii lor; înfățișându-se cei chemați, ia spusele lor la protocol și stăruie a erua adevărata stare a lucrului; în cas de necesitate, când adecă forul bisericesc nu ar putea primi de basă canonică motivul sentinței forului civil, pășesece la investigațiune.

Spre scopul acesta protopresbiterul defige o zi noauă de înfățișare.

Părțile și martorii se ascultă în mod sumariu, înducându-se în protocol numai espunerile decisive.

Părțile și martorii pot fi ascultați și sub jurământ.

Părților le stă în voie a ceti și decopia protocolul și atestatele.

§. 28. Pe basa constatărilor făcute la pertractare, eventual scoase din sentința forului civil, se aduce sentința în ședința scaunului protopresbiteral.

IX. Cercetări și probațiuni (investigațiuni și dovezi).

§. 29. Forul de I-a instanță, după încheierea pertractării procesuale, seau și mai nainte, procede la cercetarea și esaminerea dovezilor. Despre ascultărea marturiilor și despre eventuala instituire a oculatei însciințază și pe părți.

§. 30. Probațiunile se pot face: a) prin mărturisirea proprie; b) prin jurământ; c) prin documente; d) prin oculata judecătorească; e) prin mărturii.

Actorul seau contra-actorul este datoriu a-și dovedi afirmațiunile. Cercetarea merge în această direcțiune, ea înse să estinde și asupra acelor momente și dovezi aduse de partea inctă seau procurate din oficiu, prin cari poate eși adevărul la lumină.

§. 31. Mărturisirea părții litigante, fie făcută ori unde, încât aceea se refere le motivul divorțului, și este făcută serios, liber și în liniște de însași partea litigantă, — numai atunci poate servi de dovadă la forul bisericesc, dacă lucrul, pe care l'au mărturisit, se va adeveri încâtva și prin alte dovezi seau împregiurări seau întâmplări constatate. Forul are să fie cu mare atențiune la esaminarea mărturisirii, ca nu cumva în aceea să fie ascunsă vre-o înțelegere între părți pentru divorțarea lor.

§. 32. Jurământul părților de sine stătătoriu și nesprrijinit de altă dovadă, nu se admite în procese divorțiale.

§. 33. Documentele publice fac deplină dovadă despre cele ce se cuprind întrînsele, dacă acelea sunt date de organe publice bisericesci seau civile în sfera activității acestora, și dacă nu se dovedesce contrariul cuprinsului lor.

§. 34. Documentele private de sine încă nu' fac dovadă în procesele divorțiale; ele înse, dacă autenticitatea lor va fi dovedită, pot servi la întărirea altei probațiuni seau a altor împregiurări și fapte constatate.

§. 35. Genuinitatea documentului privat are să o dovedească cel ce se provoacă la el, prin mărturii, prin pricepători, prin recunoascerea părții contrarie seau prin jurământ.

§. 36. Probațiunea principală în cause divovorțiale se face prin fasiunea mărturiilor demne de crezământ și jurate.

§. 37. De mărturii nu se pot primi absolut: cei pedepsiți pentru jurământ fals; părțile înseși; cei ce pentru slăbiciune trupească seau spirituală nu pot atesta adevărul; cei ce sunt în etate sub 14 ani, seau au fost în această etate atunci, când s'a întâmplat fapta; advocații, apărătorii și judecătorii în acelaș proces, afară dacă fapta s'a întâmplat la judecată în prezența lor.

§. 38. Relative, adecă când partea contrarie se opune la testificarea lor, sunt incapabili de a testifica rudeniile de sânge în sus și în jos, și frații părților; și cari au dat ansă la stricarea căsătoriei, în fine toți cei ce trăesc în dușmănie cu vre-o parte, seau pot avea folos din urmarea divorțului.

Totuși remâne la bună judecata forului, ca el să poată asculta și jura pe astfelu de martori în împrejurări grave mai ales, când numai prin fasiunile lor se poate lămuri lucrul.

(Va urma)

PARTEA NEOFICIALĂ

Din Istoria Banatului Severin.

Resbelul de 16 ani 1683—1699.

Leopold I. 1657—1705.

(Continuare)

Turcii aveau fără îndoială drept a se mândri cu victoriile din decursul acestui an. În peninsula Balcanului au suferit creștinii înfrângeri grele, și în deosebi Sârbii și Arnăuții, ca aliați ai împăratului, fiind acum espuși la pedeapsa și fără de legile barbarilor, sub conducerea metropolitului Arsenie Cernoeviciu au trebuit să părăsească în masă căminele străbune și să-și caute o patrie nouă; în Banat ajunseră punctele strategice cele mai de căpetenic eară-și sub stăpânirea turcească.

În anul 1691 s'a continuat resboiul cu multă înversunare. Erau sub arme la 120.000 Turci și Tataři față de 80.000 creștini. Comanda supremă a pus-o Leopold și de astădată în mâinile probate ale Marchizului de Baden, pe care îl aflăm prin August manevrând la Semlin și Slankamen; ear apărarea Banatului și a Transilvaniei a încredințat-o zelosului Veterani.

Stăpânirea Turcilor asupra cetăților Caransebeș și Logoj era o calamitate pentru demersul operațiunilor austriece cătră Dunăre și mai cu seamă cătră Ardeal. Pentru evitarea unui periclu eventual a fost trimis, deja în 16 Ianuarie 1691, colonelul *Bolland* spre Caransebeș, ca să-l iee dela Turci. Avantgarda imperialilor, apropiindu-se de cetate, fū întâmpinată cu temeritate din partea garnisoanei inimice. Conducătorii ei, locotenent-colonelul *Antonio*, evită până la sosirea lui *Bolland* orice încairare serioasă, dar atunci se născu o luptă înversunată, în care Turcii sunt bătuți

și necesități a se retrage în cetate. Austriecii, ținându-se neîncetat de călcăiul lor, ajunseră cu dârșii de odată la porțile cetății. Aici să născu un măcel îngrozitoriu, în care au perit 500 de Turci. În asemenea chip au cucerit Bolland și Antonio Jdioara și Logoju.

Înțelegând pașa Timișoarei de aceste întâmplări trimise Tatarii, ce-i avea la sine, ca să recucerească cetățile pierdute. Dar Bolland văzând planul Turcilor așeză 300 Sârbi în ajutorul garnisoanei din Caransebeș, cu porunca, a se ținea până la venirea sa; aducând cu sine artilerie și un corp de Sârbi, postă tunurile pe un platou din apropierea orașului, ear ostășimea o ascunde într-o vale prin care trebuia să se retragă inimicii. Buhitul Tunurilor inspăimântă Tatarii într-atâta, încât, lăsându-se de asediu, o luară spre nenorocire la fugă tocmai spre valea, în care pândeau cetele creștine. Aici se născu un măcel îngrozitoriu; o parte a Tatarilor e ucisă, o altă parte e prinsă, și numai puțini se mântuiră cu fuga în Muntenia¹⁾.

Românii din Severin, mai ales, cei ai districtelor Logoju și Caransebeș, au suferit cumplit pe timpul acestor resboaie. Dovadă este Orșova, care ni se arată, ca deșartă de locuitori²⁾.

În primăvara anului 1691 se adună la Orșova cetele lui Tököli, cu care avea să meargă în ajutorul marelui vizir Köprili. Cruzimile curuților băgase atâta spaimă și groază în locuitorii Severinului, încât la sosirea lor la Caransebeș (23 Iulie), atât garnisoana, cât și cetățenii părăsiră orașul. Nu era ființă omenească, cu care curuții ar fi putut sta de vorbă. La Logoju a fost Tököli (în 27 Iulie) întâmpinat cu gloante; dar fiind-că garnisoana era mică, necapabilă de resistință și se retrăsese verosimil cătră Ardeal, Tököli putu să înainteze peste Timișoara și Panciova la Semlin, unde împreunându-se cu greul armatei turcești, luă parte la lupta dela *Slankamen*, întâmplată la 19 August 1691. Această luptă s'a terminat cu învingerea Austriecilor. În raportul seu cătră împărat zice Ludovic de Baden, „că lupta dela *Slankamen* e cea mai sângeroasă din secul al XVII. Au perit aici dinpreună cu marele vezir, 13 pașali și 20.000 Turci; imensă pradă, cassa de resboiu și 158 de tunuri au ramas în mâna învingătorului. Din partea Austriecilor au căduț 3 generali, mulți oficeri, 2000 soldați morți și 3—4000 răniți. S'au distins între alții *Monasterli* și cetele imigraților, aduse de metropolitul Cernovicu. Tököli a scăpat teafăr, și incubându-se la Palanca nouă, așteptă, ca să se arunce la ocașiune binevenită asupra Ardealului, sau să recucerească de nou Logoju și Caransebeșul, care cetăți, îndată după victoria dela *Slankamen*, le-a fost luat Veterani dela Curuți.

(Va urma).



Misiunea femeii române

(Continuare)

Chestiunea femenină este pentru fiescecare țeară deosebită și trebuie tratată particular. Noi, cari avem să luptăm încă pentru viața noastră națională, trebuie să înrolăm femeia *instruită* la

munca culturei în oastre naționale. Femeia română nu trebuie să se alipoască direcțiunii internaționale a ligilor femeiesci din apus, cari aduc cu sine cosmopolitismul. Noi avem mult mai mari probleme de rezolvat în interesele noastre proprii. Am văzut din trecut, că numai femeia este capabilă să ne păstreze tezaurul naționalității. În referințele poporului nostru ia are *misiunea* să primească o educațiune *superioară* cu *basă națională*, fiind destinată să creeze și să mențină *familia*, care a fost și care va rămânea cea mai înaltă instituțiune de cultură, contribuind tot-dea-una la progresul sau la regresul moralității generale. Hervegh afirmă: *Emancipațiunea femeii este căsătoria; prin ea se intrupează cu destinul națiunii ei.*

Tocmai pentru aceasta grea misiune femeia română, luată de virtejul civilizațiunii n'a avut timpul trebuincios de a fi pregătită. Pe când celelalte națiuni civilisate erau înaintașe cu secole, formându-și astfel în toate direcțiunile dezvoltarea lor treaptă, femeia română n'a putut cultiva viața internă, viața sufletească, dela care emană *sfințenia vieții familiare, sfințenia vieții naționale.*

Pentru-ca să putem lupta alături cu celelalte națiuni civilisate, trebuie să ne apropiem ceca-co a fost neglijat din punct de vedere social, dezvoltând, în inima noastră, sentimentele prin cari trebuie întărite firea și sufletul femeiesc, fără de care nu se poate presenta compactă ca putere socială.

Pentru-ca o națiune să ajungă la bunăstare și să prospereze, femeia trebuie să poseadă cultul și dragostea familiei, privindul ca sanctuarul de unde poate contribui la individualitatea poporului cărui aparține. Și ce este mai scump pentru un popor decât individualitatea sa; un popor lipsit de individualitatea sa, este un popor pierdut, care se poate anihila cu înlesnire.

Femeia este *creatoarea sufletelor*, ei îi dătorim în mare parte, dacă un popor posedă talente și genii naționale, deoarece-co aceste daruri se moștensec dela părinți; chiar Xenophon istorisesc, că vechii Greci se interesau de educațiunea femeii, pentru-ca copiii să moștenească cu deosebire dela mamă toate însușirile frumoase.

Deci cu toții trebuie să ne interesăm ca femeia română, aparținând stratului intelectual să fie deopotrivă bărbatului înălțată în cultură, căci numai prin cultură dezvoltăm energie și putem da direcțiune decisivă voinței noastre. Ba ce e mai mult, femeia are necesitate de mai perfectă educațiune; pe lângă această cultură intelectuală, prin care mintea își apropiază știință, femeia are trebuință de cultura inimii, prin care putem săvârși minuni. Ea ne dă credință, caracter, conștiință națională, sim-

¹⁾ *Griselini* arată, că 3000 Tatarii au fost năvălit asupra districtelor Logoju și Caransebeș, și 15.000 erau gata să invadeze în Transilvania.

²⁾ A hely „puszta Orsovának“ neveztetik, jeléül, hogy a háborus idők a várost már egészen tönkre tették. (Pesty: A sz. Bácság, v. I.)

țul de onoare, abnegațiune, dragoste de muncă și toată gama de sentimente, cari trebuie să vibreze în inima femească, pentru-ca să corespundă pe deplin chemării ei.

Această educațiune a inimii se face cu deosebire în familie. Misiunea femeii este să pună baza tăriei sufletesci în educațiunea copiilor ei, pentru-că și sufletul nostru este spus să slăbească, perzându-și puterea, precum trupul poate pierde sănătatea. Prin cimentarea educațiunii sufletesci, reușim a câștiga perfecțiunea internă, care ne dă liniște, mulțumire, armonie, conștiință, egalitate în principii și unitate în gândiri.

Această educațiune a inimii dă duhului divina scânteie și se completează reciproc. D-na de Stael afirmă: „Spiritul se epuizează, însă graiul inimii e nesecat“. Educațiunea inimii este o busolă sigură, atât în viață individuală, cât și în viață familiară, în viață morală, socială și națională. Este justă deci sentința lui *Aristoteles* că: „o națiune, care progresează în știință și cade în morală, mai mult regresează, decât progresează“.

Temelia principală la educațiunea inimii și la înobilirea sufletului este însă *credința*, aceasta milostivă mamă, care împacă în cele din urmă omenirea, când trezită din nesățioasa ei rivnă de a străbate necunoscutul, cade amărită la desnădejde. Religioniunea singură vindecă pe om, când ajuns la prăpastia, unde vede cataclismul științei, se întoarce urmărit de pesimism și doborât la decadința morală, iarăș la principiile credinței.

Femea română, în misiunea ei înaltă este dublu îndatorată a cultiva simțul religios, fiindcă națiunea noastră tot-deuna s'a sprijinit pe zidul tare al credinței, și femeia română, *mucenica din trecut*, de-acolo a primit și învățatură și putere, încât sub scutul ei a putut înfrunta toate ispitele și primejdiile de cari a fost amenințată.

Tot prin credință se poate ridica omenirea din mocirla materialismului egoist. Femeia este înzestrată dela natură, ca să cultive *idealismul* și să se avânte la idei înălțătoare de suflet; ea va putea conlucra la lupta contra acestui flagel pe care chiar Virgil l'a numit: »*Foame scârboasă de bani*«.

Și îi va fi ușor să lupte, căci cei mai mari filosofi și autori ai națiunilor civilisate din timpurile de față proclamă idealismul. Revin cu toții de pe calea nesănătoasă de a arăta omenirii lumea în desnădejde și deșertăciune. Poetul *Copée* și *Daudet* au scris în operele lor din urmă apoteoasa religioasă; *Heysman* și *Flamarion* simt necesitatea de a găsi forma unei *credințe*, ironicul *Lemaitre* devine patriotic, *Fouille* și *Guyau* proclamă idealismul.

Religiuniunea, acest nesecat vistier de învățături, este agrafa, care ține colanul virtuților creștinesci. Morala, cinstea, dreptatea, probitatea și generositatea sunt mărgăritarele, care se risipesc fără de strinsă legătură a credinței.

Pentru-ca să putem urma fără șovăire pe calea acestor virtuți, avem trebuință de educațiunea caracterului. Acest mic grăunte al temperamentului nostru, produce voința omenească; nesupravegheat și fără frâu, devine un grav și periculos agent al pasiunilor. Tot în sfera misiunii femeiesci cade și aceasta sarcină. Caracterul mlădiat și disciplinat de cu vreme în sânul familiei, dă singuranța de a trăi după principiile proprii, pe cari le-am încuviințat de bune și priincioase firei și simțurilor noastre, dându-ne tot-odată putere a rezista pornirilor rele. Șovăirea nesigură prin care încuviințăm astăzi cea-ce am combătut ieri pentru-ca să regretăm iara cu ziua de mâine, nu dă liniște și odihnă sufletului; prin educațiune parțială educăm însă caracterul unui popor, și caracterul este tăria și trăinicia poporului.

Mână în mână cu caracterul merge *onoarea*, ca tovarăși nedeslipti, și este sentimentul cel mai nobil dobândit de aptitudinیا omenească. *Shakespeare* dice: „Onoarea mi-este viața, luați-mi onoarea și mi-ați luat viața“. Cea mai curată comoară în viață este onoarea nepătată. Onoarea este unică din darurile pământesci, care trece la posteritate. Este explicabil dară, că în toate vremile popoarele ajunse la un anumit nivel de civilizațiune au cultivat acest sentiment până la disprețul vieții preferind mai bine moartea, decât viața fără de onoare, căci ranele onoarei nu se vindecă niciodată.

Invederat esto, că pentru a posede acest grad de pricepere, un popor trebuie să aibă *mândria de sine*, această mândrie frumoasă, care nu este nici trufie nici fudulie și despre care a disc *Bonifacie Florescu*: „Mândria mi-este peatra dela boltă și ancora credinței“, iară gingașul poet francez *Alfred de Musset*, se exprimă: „Mândria este rușinea femeii, răbdarea martirului, mândria e virtute onoare, geniu: e tot ce ne rămâne mai frumos în viață.“

Tot femeia, care dela natură este înzestrată cu finețea duhului, gingășia și cu cuviința ideilor, este îndatorată să țină straja moravurilor bune, și este responsabilă de progresul sau de regresul moralității generale, *Goethe* esclamă: „Contactul cu femeile dă elementul moravurilor bune“. Reputațiunea unei femei este atât de subtilă încât se poate asemăna crinilor albi, cari în înflorire răspândesc cel mai suav parfum, iară îndată ce se voștejesc sunt murdari și răspândesc miasme.

(Va urma)



Observări critice

la opul: „Metropolia Românilor ortodoksi din Ungaria și Transilvania etc. Din însărcinarea consistoriului metropolitan de Dr. Ilarion Pușcariu Arhimandrit vicariu arhiepiscopesc, etc. Sibiu 1900.

(Continuare)

2. Că în Argeș s'a înființat pe timpul acela episcopia și metropolii din Târgoviște au avut numirea de metropolii ai Ungro-Vlachiei, adică a Vlachilor din Vlachia și părțile ungare.

Și aici le încurcă autorul, căci în Argeș se înființează o metropolie la anul 1359 și metropolitul din Argeș a purtat deja titlul de metropolit al Ungro-Vlachiei, iar metropolii din Târgoviște sunt numai următorii celor din Argeș, căci scaunul metropolitan se mută dela Argeș în anul 1517 (Predeanu op. cit. pag. 80) și în a doua jumătate a secolului XVII se mută metropolia dela Târgoviște la București (Eus. Popoviciu op. cit. Periodul V), iar episcopia de astăzi a Argeșului s'a înființat abia la anul 1793.

Iată ce cetim la Enăceanu op. cit. pag. 225 despre numirea de metropolit al Ungro-Vlachiei: „După anul 1370 și între 1380 tronul metropoliei Valachiei se ocupă de către un Chariton. Pe timpul metropolitului Chariton, Biserica Ungro-Vlachiei, carea dela Ioacint se numia a Ungariei și a Planinelor, începe a se numi a Ungro-Vlachiei și metropolitul ei purta titlul de: „Μητροπολίτης πάσης Ουγγρο-Βλαχίας“=Metropolit al toarei Ungro-Vlachiei, și „ὕπεριμος“=prea onorat“.

Am ținut să clarific datele aceste nu pentru că ele s'ar ținea strâns de istoria bisericii noastre din Ungaria și Transilvania, ci pentru că este ceva caracteristic, că cei din România, cari scriu și despre biserica noastră, au date pe cât se poate de false și nu e consult, ca și ai noștri, scriind despre istoria bisericii din România, să cadă în aceeaș greșală¹⁾.

Dela pag. 7—16 vorbesce autorul mai mult despre calvini și principii calvini din Ardeal, decât de suferințele îndurate de biserica ortodoxă în era Calvinilor, așa bună oară despre cel mai mare Metropolit ortodox înainte de unire abia se face amintire. La pag. 9 scrie autorul următoarele: „Doctrinile reformatiunii, stând în directă opozițiune cu dogmele atât ale catolicilor cât și ale ortodoxilor orientali, nu aveau loc la olaltă, după cum nu au loc apă cu focul; de aceea după cum voiau mai nainte papii a estermi-

pe toți schismaticii și necredincioșii, așa reformații voiau acum a se ridica peste bisericile ecumenice atât apusene cât și orientale.“

Ce ironie! Într'un op lucrat de vicariul arhiepiscopesc și apoi censurat și aprobat de Consistoriul metropolitan se susține, că biserica apuseană este biserica ecumenică.

Este adevărat, că P. C. Sa Dl Arhimandrit ne spune într'o notiță dela pag. 16, că partea aceasta este luată din opul „Istoria bisericească română“, manuscris de Ioan cav. de Pușcariu, și așa eroarea aceasta ar cădea în sarcina Dlui Ioan cav. de Pușcariu, dar cu toate aceste se putea pretinde, ca P. C. Sa să observe aceasta și dacă nici Prea Cuv. Sa n'a observat, apoi cel puțin Consistoriul metropolitan trebuia să fie mai precaut, cu atât mai vârtos, că opul amintit al Dlui Ioan cav. de Pușcariu este numai manuscris și prin urmare necensurat, căci nu e lucru neînsemnat, dacă noi ortodoxii susținem, că biserica apuseană este biserica ecumenică. Autorul să arunce numai o privire în opul „Introducere în Teologia ortodoxă“ de Macarie, tradusă de Gerasim Timuș, pag. 501—529 și se va convinge, că biserica apuseană din nici un punct de vedere nu se poate numi ecumenică, căci numai o biserică poate fi ecumenică, și aceea este biserica orientală.

Ce mă pune în uimire este împrejurarea, că Dl Simeon Popescu, care la toate ocaziunile se laudă cu deosebitele-i cunoștințe teologice, n'a observat eroarea aceasta¹⁾.

La pag. 16 aflăm următoarele: „Sub Apaffy II metropolii au fost: „Teofil Seremi (1692—1697) sub care se începu, apoi Atanasie (1698) sub care se îndeplini unirea cu biserica catolică“:

La pag. 17: „Cu toate că condițiunile de unire în formă se prezentară a fi numai patru puncte de natură dogmatică și adică: Purcederea Duchului sânt și dela Fiul, focul curățitoriu, folosirea pâinei nedospite la cuminecătură și primatul papal, ba după descoperirile mai noue în actul original de unire, nici aceste nu se cuprind“.

La pag. 18 „Metropolitul Atanasie trecând la unire la anul 1700 cu o parte a clerului și puțin popor pentru câștigarea unor favoruri materiale a fost redus la poziția unui simplu episcop“.

Nu înțeleg, cum poate Prea Cuv. Sa să susțină și acum despre unire tot ce a susținut în „Istoria bisericească“, când am avut ocaziune a arăta mai pe larg, că toate afirmațiunile aceste sunt greșite, pentru că prin cercetările științifice este pe deplin dovedit, că sub Teofil nu s'a început unirea și sinodul dela 1697, despre care fac icsuiții amintire, nu s'a putut

¹⁾ E interesant cum scriu și cei mai buni scriitori din România despre biserica noastră. Iată câteva exemple: Xenopol în marele op „Istoria Românilor“ tom. V. pag. 693, 694 criie: „Împărăteasa Maria Teresia îngrijită de despoarea ferii, caută să înlătore cel puțin motivul religios, și recunoaște confesiunea ortodoxă din Transilvania, numind un metropolit ortodox (neumit) pe lângă acel unii al ferii, numind la 1783 pe Galeon Nikitici de cel înaltu metropolit al Transilvaniei, după 84 de ani de lipsă al unui atare ca: bisericesc“.

Maria Teresia a murit la anul 1780, prin urmare n'a putut denumi la 1783 pe Nikitici, și apoi Nikitici n'a fost metropolit, ci episcop și nici uniții n'au avut pe timpul acela metropolit.

Enăceanu op. cit. pag. 246 scrie: „Anul 1810 a fost momentul, când Românii din Timișiana și-au căpătat Episcopul lor în persoana Prea Sfințitului Vasile Moga, care în timpul păstoriei sale de 34 ani ajunsese a fi Metropolitul tuturor Românilor ortodoksi din Transilvania, avându-și reședința în Sibiu“.

I. D. Petrescu în opul „Mitropoliile țării“ pag. 129 pune între metropolii de Alba-Iulia și pe Ioan Bob și Vasile Moga și face următoarea notiță nostimă: „În urma conversiunii acestuia (e vorba de Atanasie), Mitropolii Albei-Iulii, cu credincioșii acestei diecese se păstori de către Mitropolitul din Carloviț peste trei pătrare de secol: iar după aceasta românii de aici reintrară în drepturile lor de mai nainte prin alegerea lui Ioan Bob“. Ioan Bob metropolit ortodox!

¹⁾ Cât de mult țineau strămoșii noștri la bisericii ortodoxă, se vede dintr'un document dela începutul acestui secul, când apusenii și uniții nu se primeau în sinul bisericii ortodoxe, decât numai prin botez, care procedură poate că nu e în consonanță cu canoanele, dar cel puțin ne arată deosebirea cea mare între biserica apuseană și orientală.

În „Biserica ortodoxă română“ din 1894 N. 3 pag. 261—262 publica C. E. (sigur Const. Erbiceanu) o petiție a unei Zamfira Ungureanca, despre care se susține că ar fi fost uniată, care cere se fie botezată din nou și primită la Ortodoxism. Iată cum s'a rezolvat rugarea: „Din porunca Prea sfinției Sale Părintelui Mitropolit să trimită acesta Zamfira Ungureanca aci la biserica Dum. Ciauș Amzi ca să se cerceteze mai întâi de polticescile pricini să nu fie încurcată și după aceasta să se catehisască după canoanele Bisericii Răsăritului și după împlinirea canonului să se și lumineze cu Sf. Botez, dându-i înscris deosevșirea Sf. Botez, 1819 Mart. 17. Iosif Archimandritul Mitropoliei“.

Așa sciau bătrânii, fără multă carte, să țină la biserica lor, iar noi, luminații, recunoaștem biserica apuseană de biserică ecumenică.

ținea. Iată ce ne spune despre aceste Crișan: „Stând lucrul astfel datele relatate de iesuiți au o valoare puțin acreditată și sunt a se folosi cu cea mai mare băgare de samă. Tot ce cu siguranță se poate constata pe baza lor e, că precum întralte locuri, așa s'au făcut în acel timp și în Transilvania încercările de unăție. Că lucrul ar fi înaintat până la stadiul de a produce roade, după cum se deduce din partea celor interesați: aceasta este un adaus volnic, lipsit de ori-ce temei. Deducțiunile de acest soi se seamănă utopiilor, cari nu pot suporta critica neprocurată“. Așadară rămânem numai la încercări, cari sau făcut și mai nainte de Teofil.

Despre cele 4 puncte, amintite de iesuiți, nu mai era necesitate să amintească autorul la locul acesta, de oare ce singur recunoaște, că în actul original de unire nu se face despre aceste nici o amintire.

Sub ce condițiuni s'a făcut unirea cu papistașii, ni spune Crișan în următoarele: „In înțelesul traducerii s'ar fi mărturisit subscrișii de mădulari ai bisericei Romei și s'ar fi deobligat: a primi și a crede toate câte le primesce și le crede această biserică, îndeosebi cele patru puncte, care li s'ar fi propus în rescriptul primatului. De fapt — după cum atestă originalul — s'au declarat subscrișii a fi mădulari ai bisericei Romei numai într'atâta, ca să recunoască pe Papa de cap al bisericei“.

Că uniații nostri în decursul timpului s'au făcut mai papistași decât Papa e destul de rău, dar e treaba lor. Să le fie de bine!!

Ne mai spune autorul, că Atanasie cu o parte a clerului și puțin popor trece la unire la anul 1700.

După aflarea actului original de unire prin Dl Densușian toată lumea scie, că Atanasie cu câți-va protopopi a scris actul de unire în 7 Octomvre 1698 și că popoul n'a luat de fel parte la acest act. La Crișan aflăm următoarea notiță despre numărul celor ce au încheiat unăția: „Biserica română din Transilvania era împărțită pe timpul acesta în 55 protopopiate cu 55 protopopi și 1582 presbiteri, cari, în frunte cu Metropolitul, formau clerul român. După subscrierile din actul de unăție adunați ar fi fost 38 protopopi, astfel $\frac{1}{41}$ parte din clerul întreg. Având înse în vedere, că dintre cele 38 subscrieri numai 7 sunt între sine separate, constatând deosebirea autorilor lor, iar restul de 31 se pot reduce numai la o privire fugitivă asupra originalului actului la una și aceeași mână, rezultă neîndoelnic îndreptățirea noastră la afirmarea se adunară câți-va protopopi“. (Despre sinodul din 1700 vezi pe larg la Dr. George Popoviciu „Uniunea Românilor din Transilvania, cu biserica romano-catolică sub împăratul Leopold I. pag. 124—146.)

Sunt de credință, că cu tot dreptul putem pretinde dela un vicariu arhiepiscopesc, ca în ces-tiunile aceste, care ating mai deaproape biserica să țină cont de cercetările mai nouă științifice și să nu scrie într'un op edat cu aprobarea consistoriului metropolitan, numai după isvoarele iesuiților. Astăzi nici uniații nu mai susțin, că unirea s'ar fi încheiat la 1700, cum susține autorul.

La pag. 21 vorbind autorul despre Vasile Moga face următoarea notiță caracteristică pentru timpul nostru: „Timpul de 35 de ani ai păstoririi episcopului Vasile Moga înseamnă timpul de decadință bisericăscă, în care unirea a aflat cel mai favorabil teren de înaintare. Bătrânii de astăzi sciu să povestească, după tradiția proaspătă dela părinții lor, că unii, vezend că nu este mod a mai putea zădărnici îndeplinirea

scaunului episcopesc din Transilvania, se îngrijiră ca pe acel scaun să ajungă o persoană necapabilă a împedeca lățirea unirii. Aceea o aflară în persoana unui preot simplu, care n'avea alte merite decât că era necăsătorit. *Dela această persoană ceru episcopul unit Bob promisiuni și reversalii, că ajungând episcop nu se va îrpotrivi propagării unirii între Români. Acele reversalii, primiră apoi forma unei capitulațiuni stătătoare din 19 puncte, cari îi se impuse la denumirea de episcop a lui Vasile Moga. Abia se poate altcum cugeta, că între 40 protopresbiteri eparchiali să nu se fie aflat altul mai apt și mai vrednic de treapta episcopiei. Aceasta nu e posibil, mai ales când se scie, că de clerul ortodox se ținea pe acel timp și un bărbat învățat, ca George Lazar. Episcopul Vasile Moga în timpul păstoririi sale a justificat în măsură deplină legământul său față de uniți, căci sub el s'a duplicat numărul uniților, crescând dela $\frac{1}{6}$ la $\frac{2}{6}$. De sub el datează în cele mai multe comune românești divizarea între ortodoxi și uniți.“ Și pentru că Prea Cuv. Părinte crede, că într'un op scris din însărcinarea și edat cu aprobarea Consistoriului metropolitan, prin notița citată nu s'a aruncat destulă batjocură în fața unui episcop ortodox, la pagina 46 reproduce din broșura „Autwort auf die Angriffe einiger Romanen gegen die Einheit der Hierarchie der morgenländischen ortod. Kirche und die serbische Nation in den k. k. österr. Staaten“ scrisă de un Sârb, când lupta era mai înversunată între noi și ei, următoarele: „Sârbii rădicând meritele episcopului Gedeon Nichiticiu și Gerasim Adamoviciu pentru eparhia ortodoxă a Transilvaniei, zic astfel despre episcopul român ales de protopresbiterii eparchiali în orașul Turda: *Alegerea a căzut pe un capelan sătesc cu numele Vasile Moga, care n'avea nici idee de conducerea unei episcopii și nu funcționase cel puțin într'o parohie. Acesta a fost un triumf însemnat, ce l-a avut partida de unire asupra bisericii catolice orientale; pentru că administrația acestui episcop în timp de 35 ani a arătat în mod eclatant atât guvernului cât și bisericii orientale, că omul n'a fost destoinic pentru acest post înalt. Cum dispunea de banii publici, cum conducea educațiunea clerului tinăr, cum a instalat la reședința sa în Sibiu o cărciumă, cum făcea simonie, ca să-și îmbogățească nepoții, este prea bine cunoscut atât guvernului cât și Românilor din Transilvania, precum și aceea, că sub acest episcop mai mult de 100.000 Români și-au părăsit religiunea părintească și au trecut la unire cu biserica romano-catolică.“**

Până aici sârbul și pentru ca Prea Cuv. Sa să ni dovedească, că calumniile sârbului sunt adevărate, face următoarea notiță: „După un studiu statistic amănunțit pe baza, șematismelor edate de ordinariatele gr. cat. s'a constatat, că sub episcopul Vasile Moga au trecut la unire 124 comune bisericăscă românești, și adecă 92 sub episcopul unit Bob, iară 32 sub episcopul Leményi, ceea-ce corespunde aproximativ numărului de una sută mii de suflete (Ist. bis. manuscris de I. cav. de Pușcariu).“

Astfel scrie vicariul arhiepiscopesc despre un episcop ortodox, dar să vedem mai de aproape, într'u cât sunt adevărate și basate afirmările Prea Cuv. Sale.

Vasile Moga este ales și întărit episcop într'un timp foarte critic pentru biserica ortodoxă, în timpul când toți factorii mai însemnați aveau înaintea ochilor numai și numai convertirea Românilor la unire cu biserica papistașă, din care cauză și rămase scaunul episcopesc vacant 14 ani. La alegerea de episcop i-se dă faimoasa instrucție de 19 puncte, care degra-

dează pe episcopul ortodox la un simplu agent al guvernului; un organ guvernului, care avea să facă între Români un fel de spionajiu și era responsabil pentru toate mișcările poporului. Dacă mai cugetăm apoi că biserica ortodoxă, cu toate că prin art. 60 din 1791 i-se dăduse eserițiu liber, era și acum numai tolerată și foarte săracă, ușor putem înțelege, că Moga n'a putut face pentru eparhia sa aceea ce pretinde autorul.

Autorul susține, că Moga ar fi dat episcopului Ioan Bob promisiuni, reversalii că ajungând episcop nu se va împotrivi propagării unirii între Români și că reversaliile au primit forma unei capitulațiuni de 19 puncte.

Am fi recunoscători Dlui autor, dacă ar avea bunătate a ne spune, unde a aflat vre-un document, că Moga ar fi făcut lucruri de aceste, căci a scrie astfel despre un episcop ortodox numai pe baza tradițiunii nu este corect, mai ales că de atunci până acum au trecut preste 90 de ani. Autorul nu avea decât să mai iee la mână opul DSale „Documente pentru Limbă și Istorie“ și la pag. 246 află un document, prin care să denumise episcopul Vêrșetului de administrator în Ardeal, tot cu condițiunea, că să nu împedece lățirea unirii. Iată ce se zice acolo: „Kann aus mehreren Betrachtungen nicht wohl mehr längerhin verschoben werden, das Schismatische Volk in Siebenbürgen mit einem geistlichen Vorsteher wiederum zu versehen. Doch erheischt dabei zugleich das Wohl der h. Union, dass hierzu keineswegs ferner beständig ein Bischof angestellt sondern lediglich ein Administrator ad beneplacitum Principis ohne Bestimmung einer gewissen Zeit benannt werde um allenfalls nach Befund der Umstände weiterhin zu eintiger Abänderung, ohne Schwierigkeit wiederum fortzuschreiten zu können.“

„So habe den wegen dieser Eigenschaften vorzüglich belobten Bischof des Vêrșetzer Districts in dem Temesvarer Banate provisorio modo pro administratore dergestalt zu benennen befunden...“

Nu cumva și episcopul Vêrșetului a dat reversalii, cari apoi au luat forma decretului amintit?

(Va urma)

Dr. Petru Ionescu

Varietăți

Mulțămintă publică. La fondul de ajutorare „Ioan Popasu“ au binevoit a contribui:

„Lugojana“ din Lugoj 60 cor.,
Comuna bisericească din Eșelnița 10 cor.,
Comitetul parohial din Lăpușnic 10 cor.,
„Mureșanul“ institut de credit și economii 10 cor.,
Dl Damaschin Iclozan, Basesci 1 cor.,
Comuna bisericească din Cebza 6 cor.,
Comuna bisericească die Borlova 5 cor., Eliseu Drăgălina preot 1 cor., Ioan Radoiu inv. pens. 1 cor., Ianăș Frențescu 1 cor., Visante Babêu 1 cor., Zaharie Ianoșel 40 fil., Lazar Cucuruz 40 fil., Nicolae Ursulescu 40 fil.

Primească marinimoșii dăruitori pe calea aceasta cele mai sincere mulțămiri. Caransebeș în 2 Martie 1901. Dr. Iuliu Olariu președinte, Dr. Petru Ionescu cassariu.

Nr. 854 B. ex 1901.

Concurs

Pe baza Normativului pentru instituirea de profesori la institutul teologic și cel pedagogic diecesan, votat de Veneratul Sinod eparhial în 1891 sub Nru prot. 113 se escrie concurs pentru ocuparea unui post de profesor la institutul teologic din loc.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Salariu anual de 1600 coroane și cuincuenale de câte 160 coroane.
2. După denumirea definitivă, carea urmează după funcțiune de 3 ani, paușal de cortel de 400 coroane.
3. Drept de pensiune conform statutelor esistente. Competenții la acest post au să producă:
 - a) atestat de botez;
 - b) atestat de maturitate;
 - c) atestat despre absolvarea studiilor teologice, eventual diploma de doctor în teologie;
 - d) atestat despre eventuala aplicare de până acum.

Concursele astfel înstruate sunt a se subșterne Consistoriului diecesan în termen de o lună de zile dela prima publicare a acestui concurs în „Foaia Diecesană“.

Caransebeș în 22 Februarie 1901.

[13] 2—3

Episcopul diecesan
Nicolae Popea m. p.

Concurs

Pentru întregirea definitivă a postului învățătoresc la școala confesională gr. or. rom. din Școala pretopresbiteratul Buziașului se escrie concurs cu termen de concurgere de 30 de zile dela prima publicare în Foaia Diecesană.

Emolumentele sunt:

1. În bani gata 600 cor.
2. Pentru lemne 20 cor.
3. Scripturistica 10 cor.
4. Pentru conferințe și adunarea generală 20 cor.
5. Cortel liber cu grădină de legumi.
6. Dela fiecare înmormântare unde va fi chemat 1 cor.
7. Cărașii gratuite, când învățătorul călătorește în afaceri oficioase și pentru aducerea lemnului.

Alegândul învățătoriu este îndatorat a funcționa ca cantor bisericesc și a instrua tinerimea școlară în răspunsurile liturgice.

Școala, la 15 Februarie, 1901.

(12) 2—3

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: Ioan Pepa, protopresbiter

Posta Redacției

Dlul I. P. în C.: Am primit. La timpul său.

MERSUL TRENURILOR

Valabil dela 1 Octomvre 1900

Budapesta, gara de vest (ny. p. u.), — Orșova — Verciorova

Or. Os. Ex. I	P. I—III	P. I—III	A. I—II	P. I—III	M. II—III	Stațiunile	Or. Os. Rx. I	P. I—III	P. I—III	A. I—II	P. I—III		
1130 433	815 149	830 531	230 802	700 528	.	pleacă sosesce	Budapesta Timișoara-Iosefin	sosesce pleacă	1250 803	715 925	125 750	740 153	
430 545	209 357	610 823	810 924	713 854	.	pleacă sosesce	Timișoara-Iosefin Lugoș	sosesce pleacă	757 646	747 616	712 507	738 620	115 1131
Joi și Duminică	750	.	.	218 1242	.	sosesce sosesce	Buziaș M.-Ilia	pleacă pleacă	Mercuria și Duminică	150	.	720	
.	.	150 602	150 602	330 639	.	pleacă pleacă	Mărginea M.-Ilia	pleacă sosesce	.	1242	330 1242	720 218	
547 632	402 523	831 941	929 1029	910 1032	.	pleacă pleacă	Lugoș Caransebeș	sosesce pleacă	644 602	611 512	502 400	614 531	1123 1024
828 853	711 800	.	1230 1256	1221 110	411 549	pleacă pleacă	Domașnia-Cornia Băile-Herculane	pleacă pleacă	333 345	333 233	414 327	844 733	
859 907	.	.	111 120	230 239	.	pleacă sosesce	Orșova Verciorova	sosesce pleacă	255 245	1259 1250	226 218	655	

Budapesta, gara de Vest (ny. p. u.), — Timișoara — Baziaș

M. I—III	P. I—III	P. I—III	P. I—III	P. I—III	P. I—III	Stațiunile	P. I—III	P. I—III	P. I—III	P. I—III	P. I—III		
700 528	815 149	830 531	230 802	700 528	1005	pleacă sosesce	Budapesta Timișoara-Iosefin	sosesce pleacă	715 925	125 750	700 925	125 750	740 153
830 842	214 223	820 828	845 856	612 621	.	pleacă sosesce	Timișoara-Iosefin Chișoda	sosesce pleacă	804 755	742 730	703 652	634 623	129 119
1030	.	552	1019	458	.	sosesce pleacă	Buziaș Buziaș	pleacă sosesce	552 1019	458 1030	458	118	
224 251	330 857	.	.	622 651	.	pleacă sosesce	Chișoda Jebel	sosesce pleacă	754 727	651 622	.	118 1250	
318 453	943	.	.	737 930	.	sosesce sosesce	Ciacova Boca	pleacă pleacă	656 520	548	.	1216 1013	
1015 1216	520 656	.	.	548	.	pleacă pleacă	Boca Ciacova	sosesce sosesce	943	737	930	453 318	
252 305	858 911	.	.	656 708	.	pleacă sosesce	Jebel Voitec	sosesce pleacă	722 709	621 608	.	1247 1234	
359 554	1010 1150	.	.	815 1011	.	sosesce sosesce	Gataia N.-Bogșa	pleacă pleacă	612 424	508 340	.	1103 915	
915 1103	424 612	.	.	340 508	.	pleacă pleacă	N.-Bogșa Gataia	sosesce sosesce	1150 1011	1011 815	.	554 369	
310 420	917 1023	.	.	717 827	.	pleacă sosesce	Voitec Verșeț	sosesce pleacă	704 554	603 454	.	1280 1120	
.	.	.	.	349 547	.	sosesce sosesce	Gataia Buziaș	pleacă pleacă	403 226	.	.	605 418	
1023 952	.	.	.	1218 1148	.	sosesce sosesce	T.-Cubin Panciova	pleacă pleacă	201 217	.	.	350 401	
.	217	.	.	401 350	.	pleacă pleacă	Panciova T.-Cubin	sosesce sosesce	952 1023	1148 1258	.	401 1023	
.	201	.	.	418 605	.	pleacă pleacă	T.-Cubin Buziaș	sosesce sosesce	.	.	.	547 349	
434 504	1033 1100	.	.	837 907	.	pleacă sosesce	Verșeț Iasenova	sosesce pleacă	537 505	449 417	.	1115 1043	
722 1046	1255	.	.	1120 306	.	sosesce sosesce	Oravița Anina	pleacă pleacă	315 1105	225	.	835 510	
1105 222	.	.	.	225	.	pleacă pleacă	Anina Oravița	sosesce sosesce	1046 722	.	.	1046 722	
510 550	1105 1144	.	.	913 954	.	pleacă sosesce	Iasenova Baziaș	sosesce pleacă	450 404	407 325	800 630	1037 955	

Observări: Oarele, ce stau de a stânga stațiilor, să se citească de sus în jos; iar cele ce stau de a dreapta de jos în sus. Timpul dela 6 oare dimineata până la 5 oare și 59 minute sara este însemnat cu sublinierea minutelor. Or. Os. = Trenul Orient-Ostende-Expres, A. = Tren accelerat, P. = Tren de persoane M. = Tren mestecat.